

vanskeligt at finde afgrænsningen mellem Helles opfattelse og andres meninger. Når det gælder vurderingen af kirkens stilling i 1270'erne, synes man at forfatteren går lovlig hurtigt henover forskellige skelsættende begivenheder som eksempelvis sættargjorden i Tunsberg. I det hele taget er kirken blevet lidt af et stedbarn i Helles fremstilling, og det samme gælder i nogen grad udenrigspolitikken. På dette sidste område har forfatteren dog inddraget vigtige forskningsresultater fra historikere i andre nordiske lande og har derved kunnet give norsk udenrigspolitik i det 13. århundredes sidste halvdel et videre nordisk perspektiv end hidtil.

Det mærkes, at forfatteren nærer særlig forkærlighed for forfatningshistorie. I bogens sidste del giver han i forbindelse med Håkon den femtes regering en fortrinlig analyse af de forskellige funktioner, som da var blevet tilknyttet kongen i Norge. Litteraturhenvisningerne til disse kapitler dækker næppe disses indhold, som vel derfor i betydelig grad må tilskrives Knut Helles hidtil upublicerede forskning på dette område.

Det er i det store og hele lykkedes forfatteren af Norge blir en stat at sammenføje sit materiale til en organisk enhed. Det mærkes imidlertid, at han ligesom befinder sig i en spændetroje ved at skulle gengive de mange forskeres opfattelser; og flere steder synes det, at en præsentation og behandling af endog hovedkilderne til Norges historie har måttet vige pladsen for en opremsning af, hvad forskellige forskere mener om centrale problemer knyttede hertil. Dette sker i nogen grad på bekostning af bogens egnethed som lærebog. I pædagogisk henseende ville bogen have vundet ved en begrænsning i det medtagne stof, således at hovedbegivenhederne i denne så interessante periode i Norges historie kunne have trådt klarere frem. Men som det fremgår af redaktionskomiteens forord til bogen skal *Handbok i Norges historie* heller ikke primært være en lærebog, men nok så meget en kortfattet sammenfatning af norske historikers viden om norsk historie. Og som håndbog, beregnet for aktive forskere og viderekomne studerende, der interesserer sig for norsk middelalderhistorie, vil Knut Helles bog utvivlsomt blive af stor værdi.

ÓLAFIA EINARSDÓTTIR

ARNE ODD JOHNSEN: Om pave Eugenius III's vernebrev for Munkeliv kloster av 7. januar 1146. Avhandlinger utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse. Ny Serie. No. 7. Oslo, Universitetsforlaget, 1965. 55 s. 2 plancher. 8,50 no. kr.

Det er en af fornøjelserne ved middelalderstudiet, at det ofte giver gode resultater, hvis man koncentrerer sig om en enkelt kilde og udforsker den til bunds. Der ligger dog en fare i, at man kan overfortolke meddelelserne i kilden, idet den presses for al tænkelig viden. Forf. synes et par steder i sin studie at være tilbøjelig til at gå for tæt på teksten. Men ellers må det betones, at han har leveret et mønstergyldigt eksempel på, hvor meget udbytte det kan give at gennemstudere en pavebulle på baggrund af en samlet viden om hjemlig og international kirkehistorie. – Bullen for Munkeliv af 1146 er det ældste pavelige privilegium, som er bevaret for et norsk kloster. Det er normalt vanskeligt

eller umuligt at pege på de specielle forudsætninger, der motiverede udstedelsen af den slags privilegier. Det er dog lykkedes for forf. i dette tilfælde. I løbet af året 1146 etableredes det første cistercienserkloster i Bergen stift. Privilegiet for det allerede eksisterende benediktinerkloster i Munkeliv er ca. et halvt år ældre. Det kan ses som en sikring af dette kloster imod den nye klosterretning, der var ved at vinde indpas og i det mindste andetsteds truede de sorte munkes stiftelser. Dette er forf.s hovedresultat. I forhold hertil er det kun af ringe betydning, at forf. er gået fejl ved den diplomatariske opdeling af teksten (s. 18, 21, 22 og 39-41) og ikke har været opmærksom på, at den overleverede tekst mangler de særlige kendetegn – underskrifter, monogram m. m. – som var karakteristiske for *privilegia maiora* (se herom Diplomatarium Danicum I række, bind 4 nr. 38 og den dér anførte litteratur).

NIELS SKYUM-NIELSEN

PHILIPPE DOLLINGER: Die Hanse. Aus dem Französischen übersetzt von H. und M. KRABUSCH. Stuttgart, Alfred Kröner Verlag, 1966. 593 s. 6 kort. 22 DM.

Et standardværk til indføring i hansestædernes historie er et gammelt savn (sml. Aksel E. Christensens oversigt over hanseforskning efter 1. verdenskrig i dette tidsskrifts 10. r. III, 1936, s. 445, og samme forfatters rapport til det nordiske historikermøde i Århus 1957, Det nordiske syn på forbindelsen mellem hansestæderne og Norden, 1957, s. 55). Hverken Dietrich Schäfers eller E. R. Daenells forfatterskaber kunne overflødiggøre et sådant redskab, og Fritz Rörigs forskerskole i dette århundrede satte sig navnlig resultater i detailforskningen, omend under en tydelig – næppe overalt acceptabel – helhedskonception af disse betydningsfulde udviklinger. Savnet har været akcentueret med hvert af de senere års fremskridt inden for specialforskningen, og det er forståeligt, med hvilken interesse *Hansischer Geschichtsverein* har omfattet en oversættelse til tysk af Strasbourgprofessoren Philippe Dollingers oversigt over hansehistorien fra det 12. til det 17. århundrede, der oprindeligt udkom på fransk (La Hanse. Paris, Aubier, 1964).

Værkets overkommelige omfang (teksten fylder 486 s. i Taschenbuch-format), dets fyldige kilde- og litteraturoversigt og de instruktive tillæg af kildeeksempler og statistik gør det ypperlig egnet som introduktion. Let og enkel sprogbrug vil formentlig også sikre det læsere uden for den snævre videnskabelige kreds. Af de tre hovedafsnit behandler det første kortfattet de politiske og økonomiske udviklinger, der fører frem til hansaens blomstring ca. 1400 (Von der Kaufmannshanse zur Städtehanse, s. 17-115); det andet beskæftiger sig med organisation og struktur i forbundets storhedstid og er utvivlsomt værkets betydeligste (Die Hanse im 14. und 15. Jahrhundert, s. 116-363); sidste afsnit (Krisen und Niedergang, s. 364-486) fortsætter og afslutter den hanseatiske udviklings- eller begivenhedshistorie.

Som politisk dannelse ejer hansaen et enestående særpræg. Den rådede i sin glanstid over økonomiske og militære magtmidler så betydelige som nogen stats – og var dog aldrig hverken stat eller statsforbund i egentlig forstand. Eneste